

BİR ZAMANLAR ANDIRIN'DA SİNEMALAR VARDI

Sinema; dünyada ilk kez Fransız Louis ve Auguste Lummer kardeşler tarafından icat edilmiş olup, ilk film gösterisi Paris'te, "Grand Cafe" de yapılmıştır. Sinema, bir şekilde modern zamanların kapılarını aralayan araç hüviyetini kazanmakla birlikte, zaman içerisinde, başka dünya ülkelerince de kabul görerek hızla yayılma sürecine girer. Türkiye'de ise, 1896'da II. Abdülhamit zamanında ilk film gösterimi sarayda gerçekleşir. Başlangıçta yabancı menşeli kısa ve dokümanter film gösterimleri yapılır; 1908'de ilk Türk Filmi, 1918 itibariyle de sinemalarda Temalı Türk Filmleri dönemi başlar.

Türkiye'de sinema, başlangıç tarihinden itibaren, önceleri büyükşehirlerde çoğaldı; zaman içerisinde Anadolu şehirlerine doğru yayılma gösterdi. Daha sonraları ilçelere, kasabalara ve hatta köylere kadar ulaştı. Sinema salonları, film gösterimlerinin dışında zaman zaman dışarıdan gelen konser, sahne oyunu vb. etkinliklerin uygulanmasında işlev görmektedir.

Sosyal, kültür, sanatsal, siyasal ve ekonomik faaliyetler kapsamında iletişim dili olan sinema, dünya halkları tarafından anılan sıfatların dışında yeni/farklı eğlence anlayışı olarak da olağanüstü ilgi görmüş, görmektedir de.

Batılı ülkeleri, kendi üretimi olan "Film Aygıtı"nın icadıyla başlayan süreç itibariyle, dünya ülkeleri arasındaki sınırları aşmakta direnç görmediler; ülkelerin sosyal, kültürel, siyasal ve ekonomik yapılarına müdahale ederek, önemli bir gücü elinde bulundurdular; halen de bulundurmaktadırlar. Modern öncesi- modern sonrası zamanların iletişim dili olan sinema, faydalarının yanı sıra, şimdilerde "post-modern" anlayışın iletişim dili olarak, televizyon ve internetle birlikte ülkelerin özgün değerlerinin aşındırılmasında ve hatta yok olmasında fevkalade başarılı olmakta. Sinema, birçok bakımdan toplumların üzerinde etkin olması, sınırları engelsiz aşabilmesi, hızlı bir şekilde yayılabilmesi nedenlerinden dolayı gücü elinde bulunduran ülkelerin emperyal hedeflerine önemli ölçülerde katkı sağlamış/sağlamaktadır da. Uluslar, egemen güçlere karşı öz değerlerinin farkında olmadıkları sürece, değerlerine sahip çıkmadıkları sürece söz konusu dayatmalara karşı koymada pek de başarılı performans sergileyemezler. Taklitçiliğin, öykünmenin, özdeş olmanın, tesiri altında kalmaktan asla kurtulamazlar.

Sinema, doğru kullanılmadığında zararlı amaçlara yönelik toplumsal yönlendirmelerde, toplumları ve bireyleri adeta hipnoz gibi uyutabilmekte, şiddetle patlayan bomba misali tesirli olabilmekte!

Film izleyicileri, eğer donanımlı ve şuurlu değillerse, arka planları yetersizse, aşırı duygusallıklara kapılabilecek zayıflıktaysalar, kendilerini özdeşleştirdikleri film karakterlerinin kişiliklerine bürünerek edilgen olabilmekteler. Filmin yapım olgusunu, kurgu

olarak algılayamayanlar, film karakterlerinin canlandığı rollere inanarak kimi zaman ağladılar! Kimi zaman güldüler! Sinemayla yattılar, sinemayla kalktılar...

Andırın'da Sinema Tarihi

Andırın'da sinema tarihini ele alırsak ilk sinema 1964 yılında, Yeni Mahalle/Kadirli Caddesi'nde Durdu Çuhadar'ın yönetiminde "Şehir Sineması" adıyla işletmeye açıldı. Birkaç sene sonra, ömrü kısa olan "Meram Sineması" da Mustafa Öksüz'ün işletmeciliğinde Pınarbaşı Mahallesi'nde, eski postane altında, şimdilerde değirmen olarak faaliyet gösteren mekândaydı. Meram Sineması hem yazlık, hem kışlık olarak faaliyet gösterdi; ancak ömrü kısa oldu. Yine Andırın'a bağlı, eski adı Tokmaklı olan Yeşilova Kasabası'nda da yazlık ve kışlık sinema işletmeciliği vardı.

O dönemlerde nüfusu üç bini geçmeyen Andırın'da bir film en az iki veya üç gün oynardı. Sinemalar, çoğunlukla dolu olurdu. Sinema, Andırın için şenlik havasına dönüşebilen bir eğlence biçimiydi. Sosyal ve kültürel bir vakaydı.

O günlerin Anadolu coğrafyasında faaliyet gösteren sinemalar, duvarları tuğla veya briket denen inşaat malzemeleriyle kabaca örülü yüksek ve sıvasız yapıları. İzleyiciler tahta sandalyelerde oturarak film izlerlerdi. Çekirdek çitler, mısır patlağı yer, gazoz içerlerdi. Film koptuğunda topluca ısıklık çalınır, makiniste "Yuh!" çekilirdi. Film arasında çay molası dahi verilirdi. Kışın, salonun uygun bir yerine geniş bir soba kurulurdu. Her gün, ikinci üzerleri, o günün ve/veya sonrasında gösterimi yapılacak filmlerin tanıtımı yapıldı. Her sinemanın bir çığırkan (tanıtım sorumlusu) vardı. Çığırkan, üzerine afişlerin yapıştırıldığı kocaman tablayı sırtına alarak mahalle mahalle, sokak sokak dolaşır, kalın kâğıttan yaptıkları huni ile başta bağlı bulunduğu sinemanın anonsunu yapar, sonrasında, aktör ve aktrislerin isimlerini tek tek sayarak ahaliye duyururdu. Filmlerin türünü söylemeyi de ihmal etmezlerdi. Gündüzleri boyacılık yapan-namı diğer Ördek- şehir sinemasının tabla taşıyan çığırkanıydı. İsmi hatırlayamadığım Meram Sineması'nın çığırkanı ile şehir sinemasının çığırkanı mahalle mahalle dolaşır, mahallelerinin yüksek tepelerinden karşılıklı olarak yarışcasına/atışircasına filmlerin tanıtımlarını yaparlardı. Sinemaya her yaştan insanlar akın akın giderdi. Ailelerin, zaman zaman birbirlerini sinemaya ısmarladıkları olurdu. Öğrenciler, öğretmenlerinden korktuklarından, sinemanın kuytularına gizlenerek film izlerdi. Yakın/uzak köylerden yaya veya vasıtalarla gelenler olurdu. Mizaha doymak isteyen gençler Fazlı Kadir o akşam hangi sinemaya gidecekse, çığırkan, film tanıtımının yanı sıra "Bu akşam... Sinemasında Fazlı Kadir de vaar..." diye. Fazlı Kadir için ayrıca anons yapardı.

Bir filmi, birkaç kez izleyenler de olurdu. O heyecanı şimdilerde duymak ne mümkün!

Filmlerde, bir tema etrafında şekillenen olay örgüsü, kahramanları canlandıran karakterler, karakterlerin dramatik, komik, duygusal halleri, sanki geçmiş gibi algılanır; sokakta, kahvehanelerde, lokantalarda, terzide, berberde, evlerde; kısacası hemen her yerde filmin konusu ve oyuncuların canlandığı karakterler konuşulur, tartışılır. İyilere methiye düzülür, kötülere lanet okunur, komik olaylara gülünürdü! Kısacası, yaşamımızın ayrılmaz bir parçasıydı o dönemin sinemaları.

Film afişleri ve artist posterleri duygusal yaşlardaki gençlerin de odalarını süslerdi.

İstanbul'da elit insanların yaşadıkları boğaz manzaralı köşklere/yalılarda çekilen, modern yaşamların melodram örgülü romantik filmleri, özellikle kadınların mendillerle sinemaya gitmelerine, gözyaşları dökmelerine hep sebep olmuştur. O günlerde Ayhan Işık, Fatma Girikli, Türkan Şoraylı, Ediz Hunlu, Cüneyt Arkınlı, Ömercikli, Ayşecikli filmler revaçtaydı.

Şimdilerin kırk beş-elli yaş ve üstü olan, o zamanın gençleri bilirler... Artistler; giyim, kuşam, davranış ve duygusallık anlamlarında gençlerin rol modelleriydi. Artistlerin filmlerde giydikleri, daha çok Paris Moda Merkezleri'nde üretilen, o yılların moda kreasyonlarını gençler de kendi üzerlerinde tatbik ederlerdi. İspanyol paça pantolonlar, yakası kalın gömlekler, yakası kalın dar ceketler, enli-kısa bağlanmış kravatlar, kalın kemerler, uzun favorileri, uzun saç stilleri, o günlerin modasıydı. Hani, kimi gençler uzun saçlılara takılmadan da edemezlerdi: "Anan gibi saç bırakacağına, baban gibi bıyık bırak aslanım." derlerdi. Romantizmde, o zamanlarda, sinemanın da tesiriyle, sağ-sol ayrışmasında, çatışmalarda önü alınamayan etken moda akımını tetiklemekteydi! Gençler, biçimsel farklılıklarını, davranışlarını, öz güven kazanımlarını söz konusu akımlarla ifade etmeye çalışıyorlardı.

Çocuklar, kendi aralarında izledikleri filmlerin; nicelik ve niteliklerinden bahsederlerken, daha çok aksiyon ağırlıklı filmlerin konusunu baştan sona heyecanla anlatır; çoğu zaman da benimsedikleri karakterlerin davranışlarını öykünürlerdi. Tarihi ve aksiyoner filmler çok ilgi çekerdi. Çocuklar tahtadan, sopadan, ağaç dallarını sözde kılıç-kalkan gibi kullanarak, hançerelerinden çıkarttıkları dublaj tonlamalı seslerle canlandırma yapmayı da ihmal etmezlerdi.

Doksanlı yılların başına gelindiğinde, televizyonun hızla yaygınlaşmasıyla, filmler televizyondan izlenir olmuştur. Yani sinema; izleyicisinin büyük çoğunluğunu televizyona kaptırmıştı. Sinema işletmeciliği birçok kent, kaza, kasaba ve köylerde mevzi kaybederek kapanma sürecine girmişti. Keza, Andırın'daki sinemalar da söz konusu süreçten etkilenerek, televizyon karşısında tutunamaz olmuş, devirlerini tamamladıklarını düşünerek bir bir kapanmıştı.

O devirler geride kalınca, hani, Köroğlu'nun "Tüfek icat oldu, mertlik bozuldu." demesi misali, sinema, post-modern anlayışın güdümüne girdi. Post-modern anlayış, yetmişli yıllarda yeni bir akım olarak kültürel, sosyal, ekonomik olarak Amerika'da üretildi, Amerika'da vücut buldu; seksenli yıllarda ise dünyada olduğu üzere, ülkemizde de televizyon ve internet denen görsel iletişim aygıtlarının yaygınlaşmasıyla geleneksel/ulusal kültürün, ekonominin, duyguların, davranışların, ahlakın değişmesine/dönüşmesine egemen oldu/olmaktadır da.

Şimdilerde sinemalar, yeniden canlılık kazanmaya başladı. Geniş bütçeli, teknik alt yapıları sağlam filmler yapılmakta. Gişe hâsılatları çok çok iyi. Ama yine de o eski sinema günlerinin tadını asla ve asla yaşatamamakta!

Maalesef, tüm iletişim çeşitliliği anlamında, dünyada olduğu üzere bizde de karşı konulamayan bir süreç yaşanmakta.

Her şeyin iyisini, hayırlısını, güzelini milletim adına diliyorum...

Saygılarımla...